

PARLIAMENT
OF THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**ETSA
LENTSWE**

LA HAO

**LE
UTLWAHALE**

Bohle ba nang le thahasello le ba amehang, ka bomong kapa ka kgokanyana phiri, ba mengwa ho ba le seabo dipitsong tsa nonyo ya maikutlo a setjhaba ka tekolobotjha ya karolo ya 25 ya Molaotheo, ho thusa CRC.

CRC e etsa kgoeletso ya maikutlo a lona dipotsong tsena:

- Na Karolo ya 25 ya Molaotheo ke tshita ya kamoho ya mobu ntle le ditlhapiso?
- Ke diphetoho dife tseo o ka ratang ho di bona bakeng sa ho kengwa tshebetsong ho phethahetseng ha karolo ya 25 ya Molaotheo?

KAROLO YA 25 YA MOLAOTHEO KE ENG?

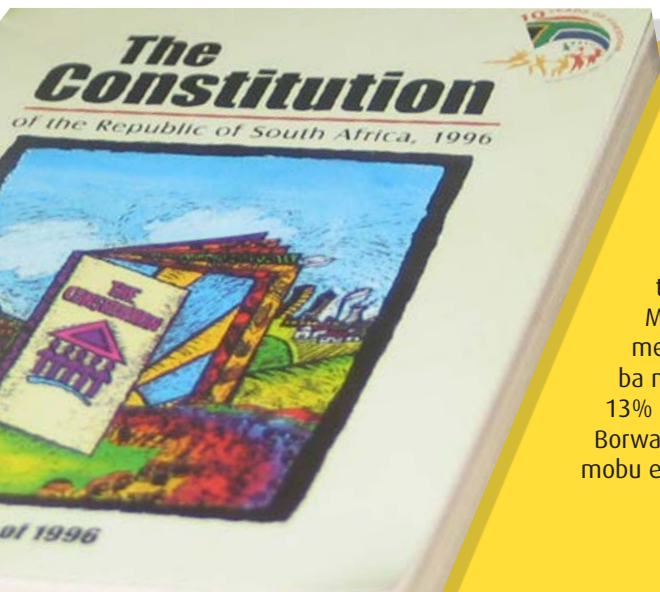
Karolo ya 25 ya Molaotheo e tumme ka hore ke molawana wa thepa o fuperweng ke Molaotheo. Molawana ona o fana ka mehato e hlokehang e tshwanelang ho latelwa ha Mmuso o nka qeto ya ho amoha batho ka bomong kapa dikhamphani thepa molemong wa setjhaba. Mothati oo Mmuso o nkang mobu molemong wa setjhaba o tsejwa jwaloka kamoho.

Kamoho ya thepa molemong wa setjhaba e ka akga ho sebedisa mobu ho aha dipeipi tsa metsi, matlo, ditsela, tlhabollo ya mobu le mabaka a temo, ho tse ding.

Karolo ya 25 ya Molaotheo e boela e fana ka boemo ba hore molemong wa setjhaba ho akga boikitlaetso ba setjhaba tlhabollong ya mobu esita le ho tlisa phihlello e lekanang ya dihlo dilweng tsohle ho Maafrika Borwa.

Ntlo ya Seema sa Naha le Lekgotla la Naha la Diprofense di sa tswa nka qeto ya ho fa Komiti e Ikemetseng ya Kopanelo ho tsa Tekolobotjha ya Molaotheo ("CRC") matlataelo a ho lohotha tekolobotjha le kgonahalo ya sehlo mathiso ya karolo ya 25 ya Molaotheo, ho kgonahatsa hore Mmuso o nke thepa, ho akga le mobu molemong wa setjhaba, ntle le ditlhapiso.

HOBANENG KAROLO YA 25 MOLAOTHEO E LEKOLWABOTJHA

Ka lebaka la diketso tsa kgethollo tsa puso ya kgethollo, batho ba batsho ba ile ba nkelwa mobu ka melawana le maano a fapaneng, ho akga le Molao wa Mobu wa Borantsho wa 1913, ho tse ding. Ho ya ka Molao wa Mobu wa Borantsho wa 1913 le melao e meng, Batho ba batsho ba ne ba kginnwe hore ba ithuele 13% ya mobu ohle wa Aforika Borwa. Tlhabollo ya moraorao ya mobu e bolela hore Maaforika a

ithuutse mobu wa mahaeng o katlase ho 2%, le mobu wa ditoropong o katlase ho 7%. Sena se bolela hore melao e entsweng kamora puso ya kgethollo ha e a atleha ho thusa Mmuso ho rarolla qaka ya kabo ya mobu hobane ke 8% feela ya mobu o buseditsweng bathong ba batsho haesale ho tloha ka 1994.

Ela hloko melao pele esita le kamora demokerasi

Molao wa Mobu wa 1913

Ya batlang ho rekisa le ya batlang ho reka (leano)

Molao wa Kamoho wa 1975

Molao wa Pusetso ya Ditokelo tsa Mobu wa Act 1994

Molao wa Phetolo ya Katoloso ya Tshireletso ya bodudi wa 1997

KE MANG YA NANG LE BOIKARABELO BA TEKLOBOTJHA ENA?

Palamente e file CRC matlataelo jwalo ka ha o tataisitswe ke Melao ya Kopanelo ya Palamente ya Aforika Borwa, Melao ya Kopanelo ya 97-103 ho tshwara dipitso tsa nonyo ya maikutlo a setjhaba mabapi le Karolo ya 25 ya Molaotheo. Ka morao ho moo, Komiti e tla nkela hloohong ditshwaelo tsohle tsa setjhaba, e tshohle e be e tle le tharollo ya hore na ebe ho fela ho hlokeha hore ho fetolwe karolo ya 25 Molaotheo, e le hore e lokisetse kamoho ya thepa, ho akga le mobu, ntle le ditlhapiso.

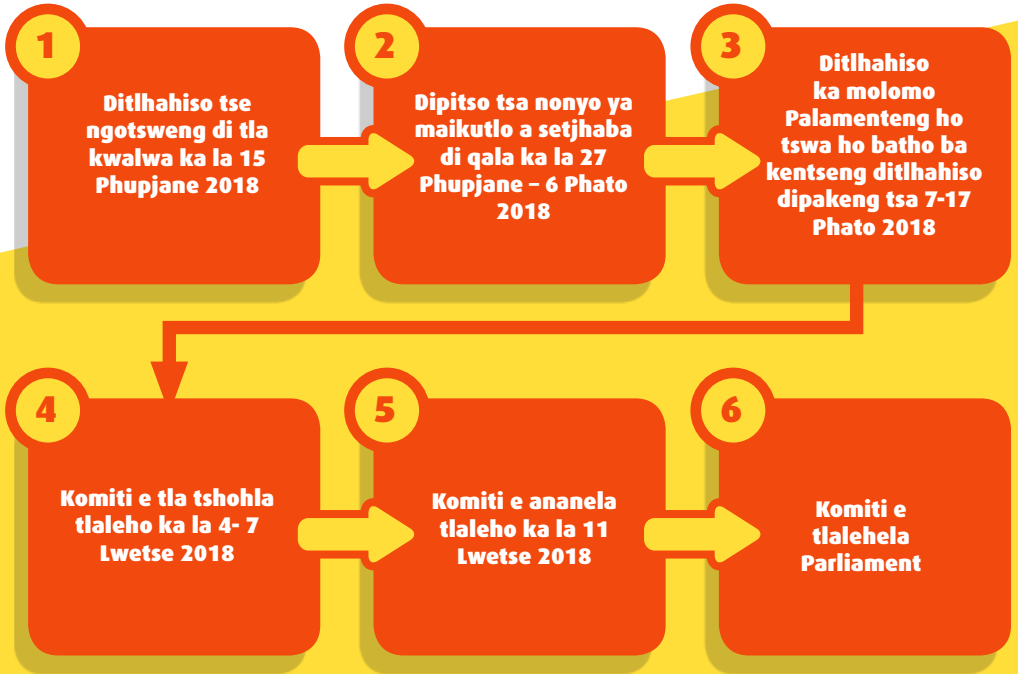
EBE O KA BA LE SEABO JWANG HO TEKLOBOTJHA ENA?

Bohle ba nang le thahasello le ba amehang, ka bomong kapa ka kgokanyana phiri, ba mengwa ho ba le seabo dipitsong tsa nonyo ya maikutlo a setjhaba ka teklobotjha ya karolo ya 25 ya Molaotheo, ho thusa CRC. CRC e etsa kgoeletso ya maikutlo a lona dipotsong tsena:

- Na Karolo ya 25 ya Molaotheo ke tshita ya kamoho ya mobu ntle le ditlhapiso?
- Ke diphetoho dife tseo o ka ratang ho di bona bakeng sa ho kenngwa tshebetsong ho phethahetseng ha karolo ya 25 ya Molaotheo?
-

HO ETSHALANG KAMORA DITSHWAELO?

Kamora ditshwaelo, CRC e tla latela mothati ona esita le lethathama lena:

EBE TJHEBOBOTJHA ENA E TLA O TSWELA MOLEMO JWANG?

- Tshwaelo kapa maikutlo a hao a ka susumetsa kgonahalo ya dihlopathiso tse ka kenyelletswang tlalehong e tla tekwa ke Komiti Palamenteng.
- Ho latela mothati wa ho etsa melao o habileng ho dumella Mmuso ho nka mobu ntle le tefo.
- O tla tseba hore Mmuso, e seng baahi, batho ka bomong le mekgatlo, o na le matla a ho nka mobu molemong wa setjhaba.
- Matsatsi a laolwa ke lenaneo la palamente.